

Міністерство освіти і науки України
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського»
Факультет інформатики та обчислювальної техніки
Кафедра обчислювальної техніки

ЛАБОРАТОРНА РОБОТА № 3

з дисципліни «МНД» на тему
«ПРОВЕДЕННЯ ТРЬОХФАКТОРНОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ З
ВИКОРИСТАННЯМ ЛІНІЙНОГО РІВНЯННЯ РЕГРЕСІЇ.

ВИКОНАЛА:
студентка II курсу ФІОТ
групи ІВ-91
Бузулук М.В.
Залікова - 9103

ПЕРЕВІРИВ:
ас. Регіда П. Г.

Мета: провести дробовий трьохфакторний експеримент. Скласти матрицю планування, знайти коефіцієнти рівняння регресії, провести 3 статистичні перевірки.

Варіант завдання:

№_варіанта	X ₁		X ₂		X ₃	
	min	max	min	max	min	max
103	-20	30	30	80	30	45

Лістинг програми:

```
import random as rd
import numpy as np
import prettytable as pt
from numpy.linalg import det

X0 = np.array([1, 1, 1, 1])
X1 = np.array([-1, -1, 1, 1])
X2 = np.array([-1, 1, -1, 1])
X3 = np.array([-1, 1, 1, -1])

X1max = 30
X1min = -20
X2max = 80
X2min = 30
X3max = 45
X3min = 30

m = 4

x1 = np.array([X1min, X1min, X1max, X1max ])
x2 = np.array([X2min, X2max, X2min, X2max])
x3 = np.array([X3min, X3max, X3max, X3min])

Ymax = 200+int((X1max+X2max+X3max)/3)
Ymin = 200+int((X1min+X2min+X3min)/3)

Y1 = np.array([rd.randint(Ymin, Ymax) for i in range(m)])
Y2 = np.array([rd.randint(Ymin, Ymax) for i in range(m)])
Y3 = np.array([rd.randint(Ymin, Ymax) for i in range(m)])
Y4 = np.array([rd.randint(Ymin, Ymax) for i in range(m)])

table = pt.PrettyTable()

table.add_column('X0', X0)
table.add_column('X1', X1)
table.add_column('X2', X2)
table.add_column('X3', X3)
table.add_column('Y1', Y1)
```

```

table.add_column('Y2', Y2)
table.add_column('Y3', Y3)
table.add_column('Y4', Y4)
print(table)

Y1mid = sum(Y1)/len(Y1)
Y2mid = sum(Y2)/len(Y2)
Y3mid = sum(Y3)/len(Y3)
Y4mid = sum(Y4)/len(Y4)

mx1 = sum(x1)/len(x1)
mx2 = sum(x2)/len(x2)
mx3 = sum(x3)/len(x1)

mmidY = (Y1mid + Y2mid + Y3mid + Y4mid)/4

a1 = (x1[0]*Y1mid+x1[1]*Y2mid+x1[2]*Y3mid+x1[3]*Y4mid)/4
a2 = (x2[0]*Y1mid+x2[1]*Y2mid+x2[2]*Y3mid+x2[3]*Y4mid)/4
a3 = (x3[0]*Y1mid+x3[1]*Y2mid+x3[2]*Y3mid+x3[3]*Y4mid)/4

a11 = (x1[0]**2+x1[1]**2+x1[2]**2+x1[3]**2)/4
a22 = (x2[0]**2+x2[1]**2+x2[2]**2+x2[3]**2)/4
a33 = (x3[0]**2+x3[1]**2+x3[2]**2+x3[3]**2)/4

a12 = (x1[0]*x2[0] + x1[1]*x2[1] + x1[2]*x2[2] + x1[3]*x2[3])/4
a13 = (x1[0]*x3[0] + x1[1]*x3[1] + x1[2]*x3[2] + x1[3]*x3[3])/4
a23 = (x3[0]*x2[0] + x3[1]*x2[1] + x3[2]*x2[2] + x3[3]*x2[3])/4

main_det = det([[1, mx1, mx2, mx3],
                [mx1, a11, a12, a13],
                [mx2, a12, a22, a23],
                [mx3, a13, a23, a33]])
b0 = det([[mmidY, mx1, mx2, mx3],
          [a1, a11, a12, a13],
          [a2, a12, a22, a23],
          [a3, a13, a23, a33]]) / main_det
b1 = det([[1, mmidY, mx2, mx3],
          [mx1, a1, a12, a13],
          [mx2, a2, a22, a23],
          [mx3, a3, a23, a33]]) / main_det
b2 = det([[1, mx1, mmidY, mx3],
          [mx1, a11, a1, a13],
          [mx2, a12, a2, a23],
          [mx3, a13, a3, a33]]) / main_det
b3 = det([[1, mx1, mx2, mmidY],
          [mx1, a11, a12, a1],
          [mx2, a12, a22, a2],
          [mx3, a13, a23, a3]]) / main_det

```

```

print('Рівняння регресії: y={}+{}*x1+{}*x2+{}*x3'.format(round(b0, 3), round(b1,3)
, round(b2,3), round(b3, 3)))

disp1 = 0
disp2 = 0
disp3 = 0
disp4 = 0
for i in range(len(Y1)):
    disp1 += (Y1[i]- Y1mid)**2
    disp2 += (Y2[i]- Y2mid)**2
    disp3 += (Y3[i]- Y3mid)**2
    disp4 += (Y4[i]- Y4mid)**2

disp1 /= len(Y1)
disp2 /= len(Y2)
disp3 /= len(Y3)
disp4 /= len(Y4)

Gp = max([disp1, disp2, disp3, disp4])/((disp1+disp2+disp3+disp4)
Gt = 0.6841
if Gp<Gt:
    print('Дисперсія однорідна')
else:
    print('Дисперсія неоднорідна')
    exit()

DX1 = abs(X1max - X1min)/2
DX2 = abs(X2max - X2min)/2
X10 = (X1max + X1min)/2
X20 = (X2max + X2min)/2

a0n = b0 - b1*X10/DX1 - b2*X20/DX2
a1n = b1/DX1
a2n = b2/DX2

Sb = (disp1+disp2+disp3+disp4)/4
Sb2 = (Sb/(4*m))**(1/2)
bet0 = 1/4*(Y1mid*X0[0]+Y2mid*X0[1]+Y3mid*X0[2]+Y4mid*X0[3])
bet1 = 1/4*(Y1mid*X1[0]+Y2mid*X1[1]+Y3mid*X1[2]+Y4mid*X1[3])
bet2 = 1/4*(Y1mid*X2[0]+Y2mid*X2[1]+Y3mid*X2[2]+Y4mid*X2[3])
bet3 = 1/4*(Y1mid*X3[0]+Y2mid*X3[1]+Y3mid*X3[2]+Y4mid*X3[3])

t0 = abs(bet0)/Sb2
t1 = abs(bet1)/Sb2
t2 = abs(bet2)/Sb2
t3 = abs(bet3)/Sb2

d = 0
if t0<2.179:

```

```

        d += 1
    else:
        b0 = 0

    if t1<2.179:
        d += 1
    else:
        b1 = 0

    if t2<2.179:
        d += 1
    else:
        b2 = 0

    if t3<2.179:
        d += 1
    else:
        b3 = 0

    print('кількість значимих коефіцієнтів за критерієм Стьюдента:', d)

    y1hat = b0 + b1*X1[0]+b2*X2[0]+b3*X3[0]
    y2hat = b0 + b1*X1[1]+b2*X2[1]+b3*X3[1]
    y3hat = b0 + b1*X1[2]+b2*X2[2]+b3*X3[2]
    y4hat = b0 + b1*X1[3]+b2*X2[3]+b3*X3[3]

    f4 = 4 - d
    f3 = (m-1)*4

    Sad = (m/(4-d))*((y1hat-Y1mid)**2+(y2hat-Y2mid)**2+(y3hat-Y3mid)**2+(y3hat-
    Y3mid)**2)

    Fp = Sad/Sb

    Ft = ([4.8, 3.9, 3.5, 3.3])

    if Fp > Ft[4-d]:
        print('Рівняння регресії НЕадекватно оригіналу при рівні значимості 0.05')
    else:
        print('Рівняння регресії адекватно оригіналу при рівні значимості 0.05')

```

Результат роботи програми:

X0	X1	X2	X3	Y1	Y2	Y3	Y4
1	-1	-1	-1	247	244	245	249
1	-1	1	1	239	238	225	239
1	1	-1	1	232	249	230	232
1	1	1	-1	218	246	249	249

Рівняння регресії: $y=224.425+0.012*x1+0.152*x2+0.175*x3$
Дисперсія однорідна
кількість значимих коефіцієнтів за критерієм Стюдента: 3
Рівняння регресії НЕадекватно оригіналу при рівні значимості 0.05

Контрольні питання:

1. Що називається дробовим факторним експериментом?

ДФЕ – це частина ПФЕ, який мінімізує число дослідів, за рахунок тієї інформації, яка не дуже істотна для побудови лінійної моделі.

2. Для чого потрібно розрахункове значення Кохрена?

Критерій Кохрена використовують для порівняння трьох і більше виборок однакового обсягу n

3. Для чого перевіряється критерій Стюдента?

За допомогою критерія Стюдента перевіряється значущість коефіцієнта рівняння регресії. Тобто, якщо виконується нерівність $t_s < t_{\text{табл}}$, то приймається нуль-гіпотеза, тобто вважається, що знайдений коефіцієнт β_s є статистично незначущим і його слід виключити з рівняння регресії. Якщо $t_s > t_{\text{табл}}$ то гіпотеза не підтверджується, тобто β_s – значимий коефіцієнт і він залишається в рівнянні регресії.

4. Чим визначається критерій Фішера і як його застосовувати?

Отримане рівняння регресії необхідно перевірити на адекватність досліджуваному об'єкту. Для цієї мети необхідно оцінити, наскільки відрізняються середні значення y вихідної величини, отриманої в точках факторного простору, і значення y , отриманого з рівняння регресії в тих самих точках факторного простору. Для цього використовують дисперсію адекватності. Адекватність моделі перевіряють за F-критерієм Фішера. Якщо $F_{\text{прак}} < F_{\text{теор}}$, то отримана математична модель з прийнятим рівнем статистичної значимості q адекватна експериментальним даним.